

Teorie práva v příkladech

MILOŠ VEČEŘA
LIBOR HANUŠ
JAROMÍR HARVÁNEK
DRAHOMÍRA HOUBOVÁ
RADIM POLČÁK
MARTIN ŠKOP
ROMAN VANĚK

2., přepracované vydání

Wolters Kluwer
Česká republika

TEORIE PRÁVA V PŘÍKLADECH

Teorie práva v příkladech

MILOŠ VEČEŘA
LIBOR HANUŠ
JAROMÍR HARVÁNEK
DRAHOMÍRA HOUBOVÁ
RADIM POLČÁK
MARTIN ŠKOP
ROMAN VANĚK

2., přepracované vydání

Wolters Kluwer
Česká republika

Vzor citace: VEČEŘA, M., a kol. *Teorie práva v příkladech*. 2., přepracované vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011. 416 s.

Autoři:

Kapitoly I, VII: JUDr. Jaromír Harvánek, CSc.

Kapitoly II, III: JUDr. Roman Vaněk, Ph.D.

Kapitola IV: JUDr. et Mgr. Martin Škop, Ph.D.

Kapitola V: JUDr. Radim Polčák, Ph.D.

Kapitoly VI, VIII: JUDr. Drahomíra Houbová, CSc.

Kapitola IX: JUDr. Libor Hanuš, Ph.D.

Kapitola X: prof. JUDr. et PhDr. Miloš Večeřa, CSc.

Právní stav publikace je k 15. 8. 2011.

© prof. JUDr. et PhDr. Miloš Večeřa, CSc., JUDr. Libor Hanuš, Ph.D.,
JUDr. Jaromír Harvánek, CSc., JUDr. Drahomíra Houbová, CSc.,
JUDr. Radim Polčák, Ph.D., JUDr. et Mgr. Martin Škop, Ph.D.,
JUDr. Roman Vaněk, Ph.D., 2011, druhé, přepracované vydání

ISBN 978-80-7357-551-9

(první vydání: *Sbírka příkladů z teorie práva*. Praha : ASPI, a. s., 2005,
ISBN 80-7357-116-1)

OBSAH

Citace právních předpisů	8
Předmluva	9
I. Systém práva	11
I.1 Prvky systému práva	14
I.2 Právo vnitrostátní a právo mezinárodní	20
I.3 Právo soukromé a právo veřejné	28
II. Tvorba práva	43
II.1 Legislativní pravomoc a působnost z Ústavy	45
II.2 Legislativní pravomoc a působnost (jiné právní předpisy)	45
II.3 Zrušení právních předpisů	45
II.4 Legislativní technika	45
Klíč k řešení	63
III. Prameny práva	65
III.1 Právní obyčej	65
III.2 Precedenty	67
III.3 Normativní smlouva	71
III.4 Normativní právní akt	80
III.5 Obecné zásady právní	87
Klíč k řešení	89
IV. Právní norma	92
IV.1 Pojem právní normy	92
IV.2 Struktura právní normy	102
IV.3 Klasifikace právních norem	108
IV.4 Působnost právních norem	125
A. Časová působnost	125
B. Prostorová působnost	135
C. Osobní působnost	138
D. Věcná působnost	142
Klíč k řešení	145
V. Právní vztahy	151
V.1 Vznik právních vztahů	151

V.2 Právní skutečnosti	153
V.3 Struktura právního vztahu – subjekty	159
V.4 Struktura právního vztahu – objekt	163
V.5 Struktura právního vztahu – obsah	166
V.6 Typy právních vztahů	167
V.7 Vztah práva, povinnosti a nároku	170
Klíč k řešení	174
VI. Interpretace práva	177
VI.1 Objekt interpretace práva	177
A. Primární objekt interpretace práva	177
B. Sekundární objekt interpretace práva	178
VI.2 Logicko-sémantické hledisko interpretace	178
VI.3 Sociálně-psychologické hledisko interpretace	179
A. Funkce kognitivní	179
B. Funkce hodnotící	180
C. Funkce rozhodovací	180
VI.4 Hledisko juristické, z hlediska právní tradice	181
VI.5 Subjekty interpretace práva a otázka závaznosti jimi podané interpretace	182
A. Výklad autentický	182
B. Výklad legální	183
C. Výklad orgánu aplikujícího právo	184
D. Interpretace při uplatnění kasačního principu při aplikaci práva	190
E. Judikatura vyšších soudů	196
F. Výklad oficiální	202
G. Výklad doktrinální	207
VI.6 Metody výkladu	208
A. Výklad jazykový	208
B. Logický výklad	213
C. Systematický výklad	215
D. Výklad historický	216
E. Výklad teleologický	221
F. Výklad komparativní	222
VI.7 Výklad doslovný, zužující a rozšiřující	225
A. Výklad doslovný (adekvátní)	225
B. Výklad zužující (restriktivní) a rozšiřující (extenzivní)	228
Klíč k řešení	232
VII. Realizace práva. Aplikace práva	238
VII.1 Realizace práva	244
VII.2 Individuální právní akty	245
VII.3 Domněnky a fikce	246
VII.4 Aplikační proces, procesní zásady, uvážení	249
VII.5 Aplikace práva Ústavním soudem ČR	277

VIII. Právní odpovědnost	288
VIII.1 Primární a sekundární právní povinnost	288
VIII.2 Porušení právní povinnosti	289
VIII.3 Druhy právních následků porušení povinnosti	290
VIII.4 Funkce právní odpovědnosti	292
A. Funkce reparační (resp. kompenzační)	292
B. Funkce satisfakční	293
C. Funkce represivní	294
D. Funkce preventivní (resp. mobilizační, stimulační).	296
VIII.5 Druhy deliktů.	297
VIII.6 Prvky zaviněného porušení právní povinnosti	299
A. Objekt deliktu	299
B. Subjekt deliktu	300
C. Objektivní stránka deliktu	301
D. Subjektivní stránka deliktu	303
VIII.7 Subjektivní a objektivní právní odpovědnost	307
A. Subjektivní právní odpovědnost	307
B. Objektivní právní odpovědnost	310
Klíč k řešení	312
IX. Právní záruky materiálního právního státu	316
IX.1 Zadání	319
IX.2 Vybrané nálezy Ústavního soudu (v úplném znění)	345
X. Mechanismus působení práva. Hodnotový rozměr práva	363
X.1 Dodržování práva ve společnosti	363
X.2 Efektivnost práva	370
X.3 Hodnoty v právu	384
X.4 Právní principy	405
Použitá a doporučená literatura	409
O autorech	411
Rejstřík	413

CITACE PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ

Právní předpisy jsou v textu označeny zpravidla číslem, pod kterým byly vyhlášeny ve Sbírce zákonů, a názvem (např. zákon č. 101/2002 Sb., o ochraně osobních údajů a...). Není-li v označení právního předpisu uvedeno jinak nebo není-li zřejmé, že se jedná o již neplatný právní předpis (např. ústavní zákon č. 150/1948 Sb.), jsou právní předpisy citovány ve znění účinném ke dni 1. 2. 2011.

Níže uvedené právní předpisy jsou v textu označeny pouze názvem bez uvedení jejich čísla ve Sbírce zákonů:

- Ústava České republiky – ústavní zákon č. 1/1993 Sb.
- Listina základních práv a svobod – vyhlášena pod č. 2/1993 Sb.
- ABGB – rakouský Obecný zákoník občanský, vyhlášen pod č. 946/1811 Sb. z. s.
- občanský zákoník – zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- občanský soudní řád – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- obchodní zákoník – zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- trestní zákon – zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (zrušen 1. 1. 2010)
- trestní zákoník – zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (účinný od 1. 1. 2010)
- trestní řád – zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- zákoník práce – zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
- správní řád – zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
- soudní řád správní – zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů

PŘEDMLUVA

Teorie práva v příkladech, která se dostává čtenáři do rukou, navazuje na předchozí vydání studijní pomůcky *Sbírka příkladů z teorie práva* z roku 2005, vypracované kolektivem pedagogů katedry právní teorie Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Zpracování této studijní pomůcky bylo inspirováno obdobně zaměřenou publikací *Seminární praktikum z teorie práva*, kterou pro své studenty vydala pražská právnická fakulta, katedra teorie práva a právních učení v roce 2004. Oproti pražské učebnici zvolila brněnská učebnice jinou strukturu kapitol a uspořádání zadání příkladů, zpracováním obdobné materie se nicméně potkávaly některé typové obdobné příklady.

Upravená a doplněná podoba druhého vydání *Teorie práva v příkladech* reaguje především na novelizaci řady právních předpisů, k níž v období uplynulých šesti let došlo, zároveň ale přichází i s doplněním a aktualizací teoretického výkladu v úvodu každé kapitoly a s novými příklady a úkoly k procvičování odborné látky.

Cílem praktických příkladů a cvičení je konkretizovat, procvičovat a systemizovat na konkrétní právní materii základní právně dogmatické jevy a pojmy a poukázat rovněž i na právně-filozofické, příp. právně-sociologické souvislosti práva, zejména pokud jde o právně axiologickou problematiku. Vedle lepšího pochopení právněteoretické problematiky, jejíž shrnutí je uvedeno vždy na začátku příslušné kapitoly, si čtenář osvojuje vnímání právního problému i v jeho konkrétních projevech. Cvičebnice tak má napomoci lepšímu pochopení a osvojení si právních jevů a pojmů, jejich významu, vzájemných souvislostí, ale i právně relevantních odlišností každého konkrétního případu.

V jednotlivých kapitolách studijní pomůcky je vždy nejprve ve zkratce načrtnuta základní teoretická problematika tématu a pak následují zadané příklady k procvičení a osvojení si probírané látky. U většiny kapitol je v závěru připojen i klíč k řešení několika vybraných příkladů, aby si čtenář mohl ověřit správnost odpovědi na zadaný úkol. Čtenář tak má zpětnou vazbu, zda dané problematice porozuměl a našel správné řešení úkolu. U kapitol, jejichž příklady si vyžadují širší odpověď nebo vyslovení delší úvahy, nebylo možno klíč k řešení uvádět.

Řazení kapitol, jež navazuje na ustálenou strukturu problematiky právní teorie, a jejich obsah respektují pedagogické účely práce, zejména v postupu od jednoduchého ke složitějšímu. Některé příklady bylo s ohledem na pedagogické zřetěle třeba zjednodušit nebo bylo třeba zúžit jejich rozsah. Pedagogické účely sleduje i zařazení některých již zrušených právních předpisů nebo uvedení právní úpravy jiného státu. Vedle normativních textů jsou v příkladech použity i judikáty obecných soudů a zejména pak Ústavního soudu České republiky.

Studijní pomůcka není koncipována s cílem poskytnout kompletní výklad právní teorie. Zaměřuje se jen na základní otázky teorie práva a předkládá je ve výkladové části ve zhuštěné a schematizované podobě s tematickou orientací na zadané příklady. Je tak jen doplňkem standardních učebnic teorie práva a dalších právněteoretických prací, na jejichž příkladný výčet v závěru knihy odkazujeme.

Předkládaná cvičebnice k problematice teorie práva je určena zejména vysokoškolským studentům práv, k hlubšímu osvojení problematiky obecné právní teorie však cvičebnici mohou efektivně využít také studenti neprávních studijních oborů vysokých a středních škol a odborníci z právní praxe.

V Brně 1. 8. 2011

Za autorský kolektiv
Miloš Večeřa

System práva

Pod **systemem práva** se rozumí určitý fenomén, který je hierarchicky uspořádan, má svou vnitřní jednotu. Jelikož právo je dostatečně složité, je možno mluvit i o diferencovanosti. Na problematiku systému práva lze však nahlížet i z jiného úhlu pohledu, a to, že právo vlastně žádný systém nemá (s tím bychom však stěží uspěli i v rovině angloamerického pojetí právního systému, tím méně v právu kontinentálněevropském).

Tradičně je systém práva představován určitou pomyslnou pyramidou, sestavenou z právních norem, které se dále uskutečňují do právních odvětví. To však není přesné, neboť kromě právních norem a právních odvětví tvoří systém práva ještě právní instituty a právní principy, resp. zásady, které tvoří jakýsi tmelící prvek. O všech těchto výše zmiňovaných elementech práva lze hovořit jako o prvcích systému práva.

Základní a elementární jednotku potom tvoří **právní norma**. Jde o obecná pravidla chování, jejichž množina vytváří právní normativní akt, který reguluje určitý okruh společenských vztahů. Tam, kde se jedná o důležitý a zároveň složitější okruh společenských vztahů, dochází ke kodifikaci norem, jejichž produktem je pak obvykle jeden právní předpis, často nazvaný „zákoník“. Není tomu však tak vždy. Hovoří se potom i o tzv. kodifikovaných odvětvích (např. trestní právo), což však rozhodně neznamena, že by normy daného odvětví byly všechny obsaženy v jednom právním předpise. To není prakticky možné a ani žádoucí.

Určující pro vztah norem uvnitř daného odvětví je pak zásada *lex posterior derogat priori* (zákon pozdější ruší zákon předchozí). Důležitý je také vztah normy obecné a speciální, včetně jejich vzájemného rušení, resp. nerušení. Zde platí zásada: *lex posterior specialis non derogat legi priori generali* (zákon pozdější speciální neruší zákon dřívější obecný).

Vyšší skladebnou jednotkou jsou právní odvětví. Lze říci, že za základ právních odvětví můžeme považovat právě další prvky systému práva – **právní principy a zásady**. Lze zjednodušeně říci, že v každém právním odvětví jsou obvykle dva základní předpisy, které jsou pro něj nejvýznamnější (např. trestní zákoník a trestní řád). Nejsou však nejvýznamnější proto, že by stály v hierarchii norem daného odvětví „na špičce“, avšak obvykle shrnují nejfrekventovanější okruhy vztahů příslušného typu.

Systém práva lze chápat v intencích bipartice. Již od dob starých Římanů se rozlišuje bipartice práva na **právo veřejné a právo soukromé**. Slavný římský právník Ulpianus uváděl: „*Publicum ius id est, quod ad statum rei publicae Romanae spectat, privatum, quod ad singulorum utilitatem.*“ (Veřejné právo je to, které se týká římského státu, soukromé to, které vyjadřuje zájmy jednotlivce.)

Z hlediska systému práva znamená uspořádání právních odvětví do dvou, resp. tří skupin určité zjednodušení situace, zdaleka však není zcela bez problémů.

Obecně lze říci, že soukromé právo je charakterizováno rovností postavení účastníků v právních vztazích, zatímco ve veřejném právu panují vztahy nadřazenosti a podřazenosti, jeden ze subjektů tedy rozhoduje o právech a povinnostech subjektu druhého (typicky soud zastupující státní moc vynáší rozsudek nad obžalovaným – jednotlivcem).

Tak § 2 odst. 2 občanského zákoníku stanoví: „V občanskoprávních vztazích mají účastníci rovné postavení.“ K tomu odst. 3: „Účastníci občanskoprávních vztahů si mohou vzájemná práva a povinnosti upravit dohodou odchylně od zákona, jestliže to zákon výslovně nezakazuje a jestliže z povahy ustanovení zákona nevyplývá, že se od něj nelze odchýlit.“ Občanský zákoník působí jako tzv. obecný předpis a podpůrně se jej využívá v právu soukromém, zejména pak v právu obchodním, rodinném ad. Některá ustanovení občanského zákoníku však mají obecnou platnost i pro další právní odvětví, včetně veřejnoprávních.

Příklad:

a) Ustanovení § 7 občanského zákoníku:

„(1) Způsobilost fyzické osoby mít práva a povinnosti vzniká narozením. Tuto způsobilost má i počaté dítě, narodí-li se živé.

(2) Smrtí tato způsobilost zanikne. Jestliže smrt nelze prokázat předepsaným způsobem, soud fyzickou osobu prohlásí za mrtvou, zjistí-li její smrt jinak. Za mrtvou soud prohlásí také nezvěstnou fyzickou osobu, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem usoudit, že již nežije.“

b) Ustanovení § 8 občanského zákoníku:

„(1) Způsobilost fyzické osoby vlastními právními úkony nabývat práv a brát na sebe povinnosti (způsobilost k právním úkonům) vzniká v plném rozsahu zletilostí.

(2) Zletilosti se nabývá dovršením osmnáctého roku. Před dosažením tohoto věku se zletilosti nabývá jen uzavřením manželství. Takto nabytá zletilost se neztrácí ani zánikem manželství ani prohlášením manželství za neplatné.“

Například výše citovaná ustanovení občanského zákoníku mají obecnou využitelnost při všech případech, kdy je třeba posoudit způsobilost fyzické osoby.

Dalším možným příkladem, který bývá rovněž často obecně využíván, je ustanovení § 115 občanského zákoníku:

„Domácnost tvoří fyzické osoby, které spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby.“

Dále lze citovat i významné ustanovení § 116 občanského zákoníku, které lze rovněž nazvat „definičním“:

„Osobou blízkou je příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel, partner; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní.“

Za významná kritéria systému práva můžeme považovat následující vztahy a vazby:

- **princip prvotnosti a odvozenosti** – jde o vztah: ústava – sekundární akt, zákon – sekundární předpis (práva odvozenost) nebo ústava–zákon (nepráva odvozenost);
- **princip právní síly** – jde o kritérium, které nejvíce odpovídá představám o stupňovitém uspořádání právního řádu;
- **princip ústavnosti a podzákonnosti** – jde o produkt principu právní síly, vyjadřuje postavení ústavy jako „základního zákona“. Žádná norma nesmí být v rozporu s ústavou a ústavními zákony;
- **princip existentnosti a funkčnosti** – oba tyto protikladné požadavky musí být v systému naplněny, aby nedošlo ke zborcení celé konstrukce;
- **princip *ignorantia iuris non excusat*** („neznalost zákona neomlouvá“) – tento požadavek je klíčový, musí být naplněn vždy a všude, od něj se pak odvíjí další principy a vztahy.

Právo se dle předmětu právní úpravy třídí na **právní odvětví**. Ta pak mohou patřit buď do práva soukromého, či do práva veřejného.

Tradičně bývají mezi odvětví soukromého práva řazena tato odvětví:

občanské právo hmotné, obchodní právo, pracovní právo, mezinárodní právo soukromé, rodinné právo, příp. právo pozemkové a družstevní.

Mezi veřejnoprávní odvětví patří tato:

- trestní právo, správní právo, finanční právo, ústavní právo, právo životního prostředí, mezinárodní právo veřejné a někdy sem bývá přiřazováno i občanské právo procesní.

Je však třeba říci, že některá právní odvětví obsahují prvky práva soukromého i veřejného (např. typicky církevní právo, ale i pracovní právo).

Z dalšího hlediska můžeme lišit právo na **mezinárodní a vnitrostátní**.

Právo mezinárodní je souhrn právních norem upravujících vztahy mezi subjekty mezinárodního práva. Zjednodušeně řečeno jsou těmito subjekty jednotlivé státy. Dále však nesmíme opomenout i další subjekty mezinárodního práva, jimiž jsou mezinárodní organizace (ne však úplně všechny). Předmětem mezinárodního práva jsou vztahy mezi relevantními subjekty, úprava vzniku a zániku těchto subjektů apod.

Prameny mezinárodního práva tvoří zejména mezinárodní smlouvy a mezinárodní obyčeje. Za pomocný pramen mezinárodního práva lze uvést též tzv. obecné zásady právní uznávané civilizovanými národy.

K tomu lze srovnat čl. 38 Statutu Mezinárodního soudního dvora (č. 30/1947 Sb.), který zní:

„1. Dvůr, jehož úkolem je rozhodovati podle mezinárodního práva spory, které jsou mu předloženy, bere za podklad:

mezinárodní úmluvy, ať obecné či zvláštní, stanovící pravidla výslovně uznaná státy ve sporu;

mezinárodní zvyklost jako průkaz obecné praxe přijímané za právo;

obecné zásady práva, uznané civilisovanými národy;

s výhradou ustanovení článku 59 soudní rozhodnutí a nauku nejvíce kvalifikovaných spisovatelů různých národů jakožto pomůcku pro určování právních pravidel.

2. Toto ustanovení nepřekáží pravomoci Dvora, aby o některém sporu nerozhodoval *ex aequo et bono*, jestliže se strany o tom dohodnou.“

Další systemizace může být z hlediska věcného taková, že se rozlišují normy **hmotněprávní** (materiální, tedy systém subjektivních práv a povinností) a **procesněprávní** (formální, které umožňují vynucení norem hmotného práva před soudem a dalšími orgány).

Zadání

I.1 Prvky systému práva

I.1.1

Vyjmenujte prvky systému práva a uveďte jejich vzájemné rozdíly. Který prvek bývá všeobecně považován za nejvýznamnější a proč?

I.1.2

Charakterizujte pojem právní zásady, resp. právní principy, domníváte se, že je mezi těmito pojmy rozdíl? V čem spočívá hlavní význam těchto pojmů?

I.1.3

Domníváte se, že právo má nějaký systém? Pokud ano, jak si jej představujete? Je podle vás v současné době tendence rozšiřování okruhu toho, co lze podřadit pod „právo“, či naopak zužování.

I.1.4

Která právní odvětví znáte a která z nich považujete za nejvýznamnější? Lze vůbec říci, že by nějaká mohla být považována za významnější než jiná, proč?

I.1.5

Jaké znáte právní zásady? Mohou se právní zásady prolínat se zásadami morálními, náboženskými ad.? Pokud ano, pokuste se formulovat, proč tomu tak je, že jsou některé zásady formulovány ve více normativních systémech. Pokud by byla určitá právní zásada v rozporu např. s morální, které by se mělo dát přednost? Svůj názor odůvodněte.

I.1.6

Přečtěte si pozorně následující texty právních norem. Pokuste se v nich nalézt a popsat jednotlivé prvky systému práva. Pokuste se určit, z jakého právního předpisu byly vyjmuty. Pojmenujte zásady, které v textech naleznete.

a)

„(1) Nikdo nemůže být stíhán jinak, než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví tento zákon.

(2) Dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen.

(3) Státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak.

(4) Jestliže tento zákon nestanoví něco jiného, postupují orgány činné v trestním řízení z úřední povinnosti. Trestní věci musí projednávat co nejrychleji a s plným šetřením práv a svobod zaručených Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána; při provádění úkonů trestního řízení lze do těchto práv osob, jichž se takové úkony dotýkají, zasahovat jen v odůvodněných případech na základě zákona a v nezbytné míře pro zajištění účelu trestního řízení. K obsahu petit zasahujících do plnění těchto povinností orgány činné v trestním řízení nepřihlížejí.

(5) Orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. Doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu. V přípravném řízení orgány činné v trestním řízení objasňují způsobem uvedeným v tomto zákoně i bez návrhu stran stejně pečlivě okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch osoby, proti níž se řízení vede. V řízení před soudem státní zástupce a obviněný mohou na podporu svých stanovisek navrhnout a provádět důkazy. Státní zástupce je povinen dokazovat vinu obžalovaného. To nezbavuje soud povinnosti, aby sám doplnil dokazování v rozsahu potřebném pro své rozhodnutí.

(6) Orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.

(7) Všechny orgány činné v trestním řízení spolupracují se zájmovými sdruženími občanů a využívají jejich výchovného působení.

(8) Trestní stíhání před soudy je možné jen na základě obžaloby nebo návrhu na potrestání, které podává státní zástupce. Veřejnou žalobu v řízení před soudem zastupuje státní zástupce.“

b)

„(1) Podnikáním se rozumí soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku.

(2) Podnikatelem podle tohoto zákona je:

osoba zapsaná v obchodním rejstříku,

osoba, která podniká na základě živnostenského oprávnění,

osoba, která podniká na základě jiného než živnostenského oprávnění podle zvláštních předpisů,

osoba, která provozuje zemědělskou výrobu a je zapsána do evidence podle zvláštního předpisu.“

c)

„(1) Každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti.

(2) Škoda je způsobena právnickou osobou, anebo fyzickou osobou, když byla způsobena při jejich činnosti těmi, které k této činnosti použili. Tyto osoby samy za škodu takto způsobenou podle tohoto zákona neodpovídají; jejich odpovědnost podle pracovněprávních předpisů není tím dotčena.

(3) Odpovědnosti se zproští ten, kdo prokáže, že škodu nezavinil.“

d)

„(1) Účastníci mají v občanském soudním řízení rovné postavení. Mají právo jednat před soudem ve své mateřštině. Soud je povinen zajistit jim stejné možnosti k uplatnění jejich práv.

(2) Účastníku, jehož mateřštinou je jiný než český jazyk, soud ustanoví tlumočníka, jakmile taková potřeba vyjde v řízení najevo. Totéž platí, jde-li o ustanovení tlumočníka účastníku, s nímž se nelze dorozumět jinak než znakovou řečí.“

e)

„(1) Jakmile bylo řízení zahájeno, postupuje v něm soud i bez dalších návrhů tak, aby věc byla co nejrychleji projednána a rozhodnuta. Přitom usiluje především o to, aby spor byl vyřešen smírně.“

f)

„(1) Pracovní poměr se zakládá pracovní smlouvou mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, není-li v tomto zákoně dále stanoveno jinak.

(2) Jestliže zvláštní právní předpis nebo stanovy vyžadují, aby se obsazení pracovního místa uskutečnilo na základě volby příslušným orgánem, považuje se zvolení za předpoklad, který předchází sjednání pracovní smlouvy.

(3) Jmenováním na vedoucí pracovní místo se zakládá pracovní poměr v případech stanovených zvláštním právním předpisem; nestanoví-li to zvláštní právní předpis, zakládá se pracovní poměr jmenováním pouze u vedoucích

- a) organizační složky státu,
- b) organizačního útvaru organizační složky státu,
- c) organizačního útvaru státního podniku,
- d) organizačního útvaru státního fondu,
- e) příspěvkové organizace,
- f) organizačního útvaru příspěvkové organizace,
- g) organizačního útvaru v Policii České republiky.“

1.1.7

Přečtěte si následující ustanovení různých právních předpisů a zamyslete se nad tím, který z textů je v pozici obecného, resp. podpůrného ustanovení, a kde se tyto „zásady“ užívají.

a)

„§ 19

Způsobilost být účastníkem řízení má ten, kdo má způsobilost mít práva a povinnosti; jinak jen ten, komu ji zákon přiznává.

§ 20

(1) Každý může před soudem jako účastník samostatně jednat (procesní způsobilost) v tom rozsahu, v jakém má způsobilost vlastními úkony nabývat práv a brát na sebe povinnosti.

(2) Přiznává-li zvláštní právní předpis namísto státu někomu jinému způsobilost samostatně jednat před soudem ve věci týkající se majetku státu, jedná tato osoba jako účastník.“

b)

„§ 8

(1) Způsobilost fyzické osoby vlastními právními úkony nabývat práv a brát na sebe povinnosti (způsobilost k právním úkonům) vzniká v plném rozsahu zletilostí.

(2) Zletilosti se nabývá dovršením osmnáctého roku. Před dosažením tohoto věku se zletilosti nabývá jen uzavřením manželství. Takto nabytá zletilost se neztrácí ani zánikem manželství ani prohlášením manželství za neplatné.“

I.1.8

Určete u následujících textů právních předpisů, zda jsou v nich obsaženy normy hmotněprávní, či procesní.

a)

„Předseda senátu zahajuje, řídí a končí jednání, uděluje a odnímá slovo, provádí dokazování, činí vhodná opatření, aby zajistil splnění účelu jednání, a vyhláší rozhodnutí. Dbá přitom, aby jednání probíhalo důstojně a nerušeně a aby věc mohla být úplně, spravedlivě a bez průtahů projednána.“

b)

„(1) Trestný čin je spáchán úmyslně, jestliže pachatel

a) chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, nebo

b) věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn.

(2) Srozuměním se rozumí i smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoně může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem.“

c)

„Výpověď může rozvázat pracovní poměr zaměstnavatel i zaměstnanec. Výpověď musí být dána písemně a doručena druhému účastníku, jinak je neplatná.“

d)

„Obviněný musí mít obhájce už v přípravném řízení,

a) je-li ve vazbě, ve výkonu trestu odnětí svobody nebo na pozorování v zdravotnickém ústavu,

b) je-li zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je-li jeho způsobilost k právním úkonům omezena, nebo

c) jde-li o řízení proti uprchlému.“

e)

„(1) Sjednaný obsah pracovní smlouvy lze změnit jen tehdy, dohodnou-li se zaměstnavatel a zaměstnanec na jeho změně. Byla-li pracovní smlouva uzavřena písemně, musí zaměstnavatel provést písemně i její změnu.

(2) Konat práce jiného druhu nebo v jiném místě, než byly sjednány v pracovní smlouvě, je zaměstnanec povinen jen výjimečně v případech uvedených v § 37 a 38.“

f)

„(1) Rozhodnutím správní orgán v určité věci zakládá, mění nebo ruší práva anebo povinnosti jmenovitě určené osoby nebo v určité věci prohlašuje, že taková osoba práva nebo povinnosti má anebo nemá, nebo v zákonem stanovených případech rozhoduje o procesních otázkách.

(2) Rozhodnutí se vyhotovuje v písemné formě. Rozhodnutí se písemně nevyhotovuje, stanoví-li tak zákon; výroková část takového rozhodnutí, podstatné části jeho odůvodnění a poučení o oprávněm prostředku se pouze vyhlásí a do spisu se učiní záznam, který obsahuje výrokovou část, odůvodnění, datum vydání, číslo jednací, datum vyhotovení, otisk úředního razítka, jméno, příjmení, funkci nebo služební číslo a podpis oprávněné úřední osoby.

(3) Ústně vyhlášené rozhodnutí správní orgán potvrdí písemně, pokud účastník písemné potvrzení požaduje. Písemné potvrzení obsahuje pouze výrokovou část rozhodnutí (§ 68 odst. 2) a další náležitosti uvedené v § 69.“

g)

„Úkony právnické osoby

(1) Jménem právnické osoby činí úkony ten, kdo je k tomu oprávněn v řízení před soudem podle zvláštního zákona.

(2) V téže věci může za právnickou osobu současně činit úkony jen jedna osoba.

(3) V řízení před správním orgánem činí úkony jménem státu vedoucí organizační složky státu, příslušné podle zvláštního právního předpisu, nebo jím pověřený zaměstnanec zařazený do této nebo jiné organizační složky státu.

(4) Za územní samosprávný celek činí úkony ten, kdo je podle zvláštního zákona oprávněn územní samosprávný celek navenek zastupovat, jeho zaměstnanec nebo člen zastupitelstva, který byl touto osobou pověřen.

(5) Každý, kdo činí úkony, musí prokázat své oprávnění.“

h)

„Jednání podnikatele

(1) Je-li podnikatelem fyzická osoba, jedná osobně nebo za ni jedná zástupce. Právnická osoba jedná statutárním orgánem nebo za ni jedná zástupce.

(2) Ustanovení tohoto zákona o jednotlivých obchodních společnostech a družstvu určují statutární orgán, jehož jednání je jednáním podnikatele.

(3) Vedoucí organizační složky podniku (§ 7 odst. 1 a 2), který je zapsán do obchodního rejstříku, je zmocněn za podnikatele činit veškeré právní úkony týkající se této složky.

(4) Je-li podnikatelem právnická osoba, je vázána vůči třetím osobám jednáním uskutečněným jejím statutárním orgánem nebo likvidátorem, i když překročil rozsah jejího předmětu podnikání, ledaže jde o jednání, které překračuje působnost, kterou tomuto orgánu svěřuje nebo dovoluje svěřit zákon.

(5) Omezení jednatelešského oprávnění statutárního orgánu právnické osoby vyplývající ze stanov, společenské smlouvy či jiného obdobného dokumentu nebo z rozhodnutí orgánů právnické osoby není možno uplatňovat vůči třetím osobám, i když byla zveřejněna.“

I.1.9

Pokuste se formulovat nějaké vám známé zásady. Stanovte u nich, zda jde o zásady práva soukromého, či veřejného, mezinárodního či vnitrostátního a zda jde o zásady hmotněprávní, či procesní.

I.1.10

Zařad'te následující zásady do kategorií: Zásady práva soukromého/veřejného, zásady práva vnitrostátního/mezinárodního, zásady hmotněprávní/procesní. Poté určete, do oblasti jakého právního odvětví dané zásady nejspíše spadají. V některých případech mohou být zásady zařazeny v obou kategoriích nebo spadat do více právních odvětví.

Domníváte se, že lze následující zásady alespoň dílčím způsobem hierarchizovat? Které z uvedených byste potom považovali za nejvýznamnější? Své rozhodnutí odůvodněte.

- Zásada zákonnosti,
- zásada koncentrace řízení,
- zásada veřejnosti a ústnosti,
- zásada zákazu zpětného působení práva,
- zásada *pacta sunt servanda* (smlouvy se mají dodržovat),
- zásada *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege* (žádný trestný čin bez zákona, žádný trest bez zákona),
- zásada *audiatur et altera pars* (nechť je vyslyšena i druhá strana),
- zásada rovnosti stran před soudem,
- zásada dispoziční a projednací,
- zásada ochrany dobrých mravů (*bonos mores*),
- zásada přiměřenosti,
- zásada právní jistoty,
- zásada suverenity lidu,
- zásada nediskriminace,
- zásada smluvní volnosti,
- zásada presumpce neviny,
- zásada plné náhrady škody,
- zásada „vše je dovoleno, co není zakázáno“,
- zásada *nemo iudex in causa sua* (nikdo nemá být soudcem ve vlastní věci),
- zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností,
- zásada podřízenosti a nadřízenosti.

I.1.11

Domníváte se, že jsou v našem právním řádu více kodifikovány normy hmotněprávní či normy procesněprávní? Své rozhodnutí odůvodněte. Jmenujte některé právní předpisy typu „kodex“, popř. „řád“.

Domníváte se, že by byla přínosná úplná kodifikace práva, resp. alespoň většiny právních odvětví?

1.2 Právo vnitrostátní a právo mezinárodní

1.2.1

Jaké jsou typické prameny práva vnitrostátního (zaměřte se na český právní řád) a jaké jsou frekventované prameny práva mezinárodního? Tvoří podle vás mezinárodní právo i prameny nepsané?

1.2.2

Přečtěte si následující ustanovení. Poté vyložte, jaký je vztah práva vnitrostátního a mezinárodního v ČR.

- **Lze hovořit o dualismu práva?**
- **Jaké platí v ČR pravidlo pro přímý výkon státní moci?**
- **Jaký je postup v případě ratifikace, resp. přijímání mezinárodní smlouvy? Které státní orgány jsou v proceduře zapojeny? Může přijetí mezinárodní smlouvy ovlivnit i jednotlivce?**
- **O jaký druh recepce mezinárodního práva se jedná v čl. 10 Ústavy?**
- **Interpretujte čl. 95 Ústavy ČR.**

Ústava České republiky:

„Čl. 1

(1) Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana.

(2) Česká republika dodržuje závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva.“

„Čl. 10

Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.“

„Čl. 10a

(1) Mezinárodní smlouvou mohou být některé pravomoci orgánů České republiky přeneseny na mezinárodní organizaci nebo instituci.

(2) K ratifikaci mezinárodní smlouvy uvedené v odstavci 1 je třeba souhlasu Parlamentu, nestanoví-li ústavní zákon, že k ratifikaci je třeba souhlasu daného v referendu.“

„Čl. 10b

(1) Vláda pravidelně a předem informuje Parlament o otázkách souvisejících se závazky vyplývajícími z členství České republiky v mezinárodní organizaci nebo instituci uvedené v čl. 10a.

(2) Komory Parlamentu se vyjadřují k připravovaným rozhodnutím takové mezinárodní organizace nebo instituce způsobem, který stanoví jejich jednací řády.

(3) Zákon o zásadách jednání a styku obou komor mezi sebou, jakož i navenek, může svěřit výkon působnosti komor podle odstavce 2 společnému orgánu komor.“

„Čl. 87

(1) Ústavní soud rozhoduje

- a) o zrušení zákonů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem,
- b) o zrušení jiných právních předpisů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem nebo zákonem,
- c) o ústavní stížnosti orgánů územní samosprávy proti nezákonnému zásahu státu,
- d) o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod,
- e) o opravném prostředku proti rozhodnutí ve věci ověření volby poslance nebo senátora,
- f) v pochybnostech o ztrátě volitelnosti a o neslučitelnosti výkonu funkcí poslance nebo senátora podle čl. 25,
- g) o ústavní žalobě Senátu proti prezidentu republiky podle čl. 65 odst. 2,
- h) o návrhu prezidenta republiky na zrušení usnesení Poslanecké sněmovny a Senátu podle čl. 66,
- i) o opatřeních nezbytných k provedení rozhodnutí mezinárodního soudu, které je pro Českou republiku závazné, pokud je nelze provést jinak,
- j) o tom, zda rozhodnutí o rozpuštění politické strany nebo jiné rozhodnutí týkající se činnosti politické strany je ve shodě s ústavními nebo jinými zákony,
- k) spory o rozsah kompetencí státních orgánů a orgánů územní samosprávy, nepřísluší-li podle zákona jinému orgánu,
- l) o opravném prostředku proti rozhodnutí prezidenta republiky, že referendum o přistoupení České republiky k Evropské unii nevyhlásí,
- m) o tom, zda postup při provádění referenda o přistoupení České republiky k Evropské unii je v souladu s ústavním zákonem o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii a se zákonem vydaným k jeho provedení.

(2) Ústavní soud dále rozhoduje o souladu mezinárodní smlouvy podle čl. 10a a čl. 49 s ústavním pořádkem, a to před její ratifikací. Do rozhodnutí Ústavního soudu nemůže být smlouva ratifikována.“

„Čl. 49

K ratifikaci mezinárodních smluv

- a) upravujících práva a povinnosti osob,
- b) spojeneckých, mírových a jiných politických,
- c) z nichž vzniká členství České republiky v mezinárodní organizaci,
- d) hospodářských, jež jsou všeobecné povahy,
- e) o dalších věcech, jejichž úprava je vyhrazena zákonu,

je třeba souhlasu obou komor Parlamentu.“

„Čl. 95

(1) Soudce je při rozhodování vázán zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu; je oprávněn posoudit soulad jiného právního předpisu se zákonem nebo s takovou mezinárodní smlouvou.

(2) Dojde-li soud k závěru, že zákon, jehož má být při řešení věci použito, je v rozporu s ústavním pořádkem, předloží věc Ústavnímu soudu.“

I.2.3

Přečtěte si pozorně výňatky z následujících mezinárodních smluv. Po textech budou následovat úkoly.

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 32/1955 Sb., o Úmluvě o zabránění a trestání zločinu genocidia:

„Čl. I

Smluvní strany potvrzují, že genocidium, ať spáchané v míru nebo za války, je zločinem podle mezinárodního práva, a zavazují se proto zabraňovati mu a trestati jej.

Čl. II

V této Úmluvě se genocidiem rozumí kterýkoli z níže uvedených činů, spáchaných v úmyslu zničit úplně nebo částečně některou národní, ethnickou, rasovou nebo náboženskou skupinu jako takovou:

- usmrcení příslušníků takové skupiny;
- způsobení těžkých tělesných ublížení nebo duševních poruch členům takové skupiny;
- úmyslné uvedení kterékoli skupiny do takových životních podmínek, které mají přivodit její úplné nebo částečné fyzické zničení;
- opatření směřující k tomu, aby se v takové skupině bránilo rození dětí;
- násilné převádění dětí z jedné skupiny do jiné.

Čl. III

Trestné jsou tyto činy:

- a) genocidium;
- b) spolčení k spáchání genocidia;
- c) přímé a veřejné podněcování k spáchání genocidia;
- d) pokus spáchání genocidia;
- e) účastenství na genocidiu.“

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 92/1964 Sb., o Úmluvě o volném moři:

„Čl. 1

Pojem ‚volné moře‘ se vztahuje na všechny části moře, které nejsou zahrnuty do pobřežních vod nebo do vnitrozemských vod některého státu.

Čl. 2

Volné moře je otevřeno všem národům a žádný stát si nemůže platně přisvojovat právo podrobovat kteroukoliv jeho část své svrchovanosti. Svoboda volného moře se uplatňuje za podmínek stanovených těmito články a jinými pravidly mezinárodního práva. Zahrnuje pro pobřežní i vnitrozemské státy mimo jiné:

1. svobodu plavby;
2. svobodu rybolovu;
3. svobodu klást podmořské kabely a potrubí;
4. svobodu létat nad volným mořem.

Tyto svobody, stejně jako jiné svobody uznané obecnými zásadami mezinárodního práva, budou užívány všemi státy s rozumným ohledem na zájmy ostatních států při užívání svobody volného moře.

Čl. 3

1. Aby mohly požívat svobody moře za stejných podmínek jako pobřežní státy, mají vnitrozemské státy mít volný přístup k moři. Za tím účelem poskytnou státy ležící mezi mořem a státem vnitrozemským po společné dohodě s ním a v soulase s platnými mezinárodními úmluvami:
 - a) vnitrozemskému státu svobodný průjezd svým územím na základě reciprocity;
 - b) lodím plujícím pod vlajkou tohoto státu stejné zacházení jako vlastním lodím nebo lodím kteréhokoliv jiného státu, pokud jde o přístup do námořních přístavů a jejich používání.
2. Státy ležící mezi mořem a státem vnitrozemským budou řešit na základě společné dohody s ním a berouce v úvahu práva pobřežního nebo tranzitního státu a zvláštní podmínky vnitrozemského státu všechny otázky týkající se svobody tranzitu a rovného nakládání v přístavech v případě, že tyto státy již nejsou smluvními stranami platných mezinárodních úmluv.

Čl. 4

Každý stát, ať pobřežní nebo vnitrozemský, má právo, aby na volném moři pluly lodi pod jeho vlajkou.“

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 157/1964 Sb., o Vídeňské úmluvě o diplomatických stycích:

„Čl. 2

Zřízení diplomatických styků mezi státy a stálých diplomatických misí se děje vzájemnou dohodou.

Čl. 3

1. Funkcí diplomatické mise je mimo jiné:
 - a) zastupovat vysílající stát ve státě přijímajícím;
 - b) chránit zájmy vysílajícího státu a jeho příslušníků ve státě přijímajícím v rozsahu dovoleném mezinárodním právem;
 - c) vést jednání s vládou přijímajícího státu;
 - d) zjišťovat všemi zákonnými prostředky podmínky a vývoj v přijímajícím státě a podávat o nich zprávy vládě vysílajícího státu;
 - e) podporovat přátelské vztahy mezi vysílajícím a přijímajícím státem a rozvíjet jejich hospodářské, kulturní a vědecké styky.
2. Nic v této Úmluvě nebude vykládáno jako překážka pro výkon konzulárních funkcí ze strany diplomatické mise.

Čl. 4

1. Vysílající stát se musí ujistit, že přijímající stát udělil agrément osobě, kterou zamýšlí pověřit jako šéfa mise v tomto státě.
2. Přijímající stát není povinen sdělit vysílajícímu státu důvody, pro které odmítl udělit agrément.“

Sdělení ministerstva zahraničních věcí, publikované pod č. 91/2006 Sb. m. s. – Úmluva o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční přepravě cestujících a zavazadel:

„Čl. 1

1. Tato Úmluva se vztahuje na každou smlouvu o přepravě cestujících, popřípadě jejich zavazadel silničními vozidly, je-li v přepravní smlouvě uvedeno, že se přeprava uskuteční po území nejméně dvou států, a je-li místo odjezdu nebo místo cílové nebo obě tato místa na území jednoho ze smluvních států. Toto ustanovení platí bez ohledu na sídlo a státní příslušnost stran.
2. Pro účely této Úmluvy se rozumí pod pojmem:
 - a) ‚dopravce‘ osoba, která se jako profesionální dopravce, s výjimkou osob, které provozují taxislužbu nebo pronajímají dopravní prostředky s řidičem, zavazuje individuální nebo kolektivní přepravní smlouvou přepravit jednu nebo několik osob, popřípadě jejich zavazadla, bez ohledu na to, zda tuto přepravu uskutečňuje sama nebo ne,
 - b) ‚cestující‘ osoba, kterou ke splnění přepravní smlouvy uzavřené jejím jménem nebo jí samou přepravuje dopravce za úplatu nebo bezplatně,
 - c) ‚vozidlo‘ automobil použitý ke splnění přepravní smlouvy a určený pro přepravu osob, přičemž se přívěs považuje za součást vozidla.
3. Tato Úmluva platí i v těch případech, je-li dopravcem stát nebo jiný subjekt veřejného práva.
4. Smluvní státy se zavazují, že nebudou mezi sebou uzavírat zvláštní dvoustranné nebo vícestranné dohody, které by obsahovaly odchylky od této Úmluvy, s výjimkou dohod, jimiž se vylučuje platnost této Úmluvy pro jejich pohraniční styk.

Čl. 2

Jestliže se silniční přeprava přeruší a použije se jiného druhu dopravy, vztahuje se nicméně tato Úmluva na ty části přepravy, které se uskutečňují silniční dopravou, i když tyto části přepravy nejsou mezinárodními ve smyslu článku 1, za podmínky, že nejsou pomocnými ve vztahu k jinému druhu dopravy.

Čl. 3

Je-li vozidlo samo přepravováno na části cesty jiným druhem dopravy, platí tato Úmluva pro škody a ztráty způsobené událostí, která souvisí s přepravou vozidlem a která vznikla buď v době, kdy byl cestující ve vozidle, nebo v době, kdy do něho nastupoval nebo z něho vystupoval, nebo v době, kdy zavazadlo bylo ve vozidle nebo na vozidle, nebo při jeho nakládání nebo vykládání.“

Úkoly:

- Interpretujte jednotlivá ustanovení mezinárodních smluv, resp. výňatky těchto smluv, jako celek, charakterizujte, co mají tato ustanovení společného, jaké zásady se jimi prolínají.
- Zvolte si jednu z citovaných mezinárodních smluv a charakterizujte její význam pro mezinárodní právo a vztahy mezi státy.
- Vyskytují se podle vás některá z výše uvedených ustanovení i ve vnitrostátních právních předpisech?